Цана асобнага нумару 20 грошаў.

Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem.

НАША ПРАЎДА

Выходзіць два разы у тыдзень.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12—6 (Wileńska 12. m. 6) Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 гадз. штодня, апрача сьвяточных дзён. Адміністр. ад 9 да 3.

Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 1 зл. 50 гр. Для заграніцы ўдвая даражэй. Перамена адрэса 30 гр.

Няпрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукаванага залежыць ад Рэдакцыі.

Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грошы і на 4 стр. 15 гр. за радок пэтыту ў 1 шпальту.

№ 18 — Вільня, Субота 4-га чэрвеня 1927 г. — Год I

Выбары гмінных самаўрадаў.

Усе мы памятаем старую воласьць. Гэта быў дужа цікаўны від *сялянскага самаўраду*. Тут сяляне вырашалі ўсе свае гаспадарчыя справы. Тут адбывалася раскладка розных цяжараў, якія ўскладаліся на сялян,— тут разьмяркоўваліся натуральныя павіннасьці і г. п. Воласьць мела права выдаваць сваім сябром пашпарты. Пры воласьці-ж быў і свой *сялянскі суд.*—І хаця панад воласьцяй стаяла „вышэйшае начальства“—земскі начальнік, які рабіў на яе адпаведны націск, — аднак-жа ў цэлым радзе спраў і інтарэсаў сялянства мела пэўную *самастойнасьць*.

Адзначаем яшчэ раз: старая воласьць была *становай*—выключна сялянскай самаўрадавай арганізацыяй. Валасны суд меў права судзіць толькі сялян, а ў выпадку споркі паміж сялянамі і прадстаўнікамі другіх станаў, калі пазываная стараной быў не селянін, ён валасному суду не падлягаў, — хіба самахоць згаджаўся на яго прысуд.

Вось гэтай *становасьцяй* старая воласьць перадусім і розьніцца ад сучаснае польскае гміны. Гміна—гэта найніжэйшая форма самаўрадаваньня ня часткі толькі насяленьня данае тэрыторыі, а *ўсяе людности гэтае тэрыторыі.* А каб-жа пераважаючая сялянская большасьць не магла судзіць „панскае“ меншасьці, сучасная арганізацыя гміны пазбаўлена права тварыць свой выбарны народны суд, ды іншых правоў старое воласьці. Да таго-ж і правы адміністрацыі (старостаў) над гмінай такія, што самастойнасьць народнае гаспадаркі зьведзена, як кажуць, да нуля.

Лёгка дагадацца, чаму сучасная гміна аддадзена пад такую „апеку“ паноў старостаў, ды што ў рэдкіх выпадках гмінныя рады складаюцца з запраўдных выбранцаў сялянства, а аб выбарных войтах, няўгодных старостам, і чуваць ня прыходзіцца.... У гміне, якая цяпер абыймае ўсе станы і клясы свайго насяленьня, *сустракаюцца і б'юцца інтарэсы варожых сабе ўзаемна сацыяльных кляcaў і груп*, і пануючая зямельная буржуазія (папросту: абшарнікі!) пастаралася забясьпечыцца ад падчыненьня яе інтарэсаў інтарэсам вялізарнае сялянскае большасьці. Дык гэная большасьць прымушана з тым большым напружаньнем бароцца ў гміне і за справядлівую раскладу падаткаў ды натуральных павіннасьцяў, і за расходаваньне гмінных грошы толькі на такія справы, якія карысны ўсяму насяленьню гміны, а не аднаму якому абшарніку, і за родную школу, у якую ўсё роўна ходзяць ня панскія — польскія дзеці, а сялянскія—беларускія,— і шмат за што іншае. Цяжкое гэта змаганьне, але сялянства ня можа і не павінна ад яго ўхіляцца, бо-ж тут ідзе справа проста аб *магчымасьць жыць селяніну*, і так перагружанаму living рознымі падаткавымі цяжарамі і натуральнымі павіннасьцямі.

Мы высьняем так падрабязна гэту справу затым, што мо' йшчэ ня ўсюды сялянства здае сабе справу з таго значэньня, якое мае для ягоных інтарэсаў той ці іншы склад гмінных радаў, ды выбары гмінных войтаў. Праўда, ўсе жаляцца на гміну, — але-ж тым балей павінны зразумець, што цяпер ад саміх сялян будзе залежаць тое, каб склад гмінных радаў адпавядаў волі сялянскае большасьці насяленьня гміны.

Мы маем тут на думцы *перавыбары гмінных радаў*, якія вызначаны на гэтае лета. Вось жа сяляне павінны да гэтых выбараў *гатавацца загадзя* — з поўнай сьвядомасьцяй важнасьці гэтае справы.

Трэба загадзя згаварывацца і намячаць людзей, якія-бы ў мамэнт абвяшчэньня выбарнае кампаніі маглі ўтварыць *выбарныя камітэты*. Трэба загадзя абгаварываць паміж сабой *гмінныя справы і тыя балячкі*, якія народ бачыць у гміне сягоньня. Трэба загадзя высьняць *спосабы змаганьня з гэнымі балячкамі, ды праграму працы гміннае рады*. Ды ў сувязі з намечанымі работамі ў гміне падбіраць і кандыдатаў у радныя.

Укладаньне кандыдацкіх сьпіскаў, аднак-жа, трэба адлажыць на апошні мамэнт: інакш з сялянскімі выбранцамі йшчэ можа стацца нешта няпрыемнае.... Але за тое да выбараў сяляне кожнае гміны мусяць мець гатовы *плян дзейнасьці новае гміннае рады*. Павінны добра разабрацца ў-ва ўсей дасюлешняй гміннай гаспадарцы і выпрацаваць сабе шлях на будучыну. І ў гэтай працы павінна прыняць учасьце *ўсё сялянскае*, а дзе ёсьць—дык *і работніцкае насяленьне гміны*, каб у мамэнт выбараў, дзе аб перамозе вырашае лічба пададзеных галасоў, *ніводзін голас не змарнаваўся*!

Усьведамленьне вёскі ў справе балячак і заданьняў гміннае гаспадаркі — вось *першы крок* у падгатоўцы да новых выбараў.

АНГЛІИСКА-РАДАВЫ КАНФЛІКТ.

Адказ радавага ўраду на англійскую ноту.

Радавы ўрад аддаў англійскаму ўраду ноту—у адказ на ноту Чэмбэрлена аб разрыве зносінаў.

Нота наагул утрымана ў мірным тоне.

Радавы ўрад лічыць пастанову кансэрватыўнага англійскага ўраду—перадусім актам партыйнага панаваньня кансэрватараў у Англіі. Пастанова англійскіх кансэрватараў не зьявілася неспадзяванкай для радавага ўраду, які даўно падрыхтаваўся да гэтага кроку. Што датычыць абвіненьняў у сувязі з вобыскам, дык усе яны—зусім беспадстаўныя: у „Аркосе“ ня знойдзена нічога кампрамітуючага радавы ўрад. (Напомнім, што тое-ж пісала значная большасьць нямецкай прэсы). Галоўнай прычынай разрыву радавы ўрад лічыць правал англійскай палітыкі ў Кітаі. Але з свайго боку радавы ўрад ня мае ніякіх варожых пачуцьцяў да Брытанскай Імпэрыі і імкнецца да захаваньня з ёй прыязных адносінаў. Дакананы аднабока англійскім урадам разрыў павінен мець вялізарныя шкодныя пасьледзтвы ўва ўсіх галінах міжнародавых адносінаў, выклікаўшы новую блутаніну ў сьвеце. Асабліва цяжкім берамем разрыў ляжа на плечы шырокіх работніцкіх масаў Англіі. Дык, кажа нота, ясна, што гэты шкодны крок англійскіх кансэрватараў будзе асуджаны ўсей незалежнай апініяй усяго сьвету.

У канцы нота кажа, што, ня гледзячы ні на што, разрыў з англійскім урадам зусім не адаб'ецца на імкненьні радавага ўраду да адбудовы добрых адносінаў з Імпэрыяй, з народамі якой народы СССР лучыць самая шчырая прыязьнь.

Радавая прэса аб пагрозе вайны.

Радавая прэса сьцьвярджае, што рашучы крок Англіі меў мэтай завастрыць барацьбу між сусьветнай буржуазіяй і СССР, якая можа скончыцца вайной. Заява Лёйд-Джорджа ў парляманьце ясна сьцьвярджае, што разрыў з СССР азначае **падрыхтоўку англійскага ўраду да вайны з Радамі**. „Радавы ўрад, піша „Праўда“, будучы прадметам сталай правакацыі і найагіднейшых напасьцяў з боку імпэрыялістычнай буржуазіі ўсяго сьвету, сьцьвярдзіў перадусім сваё рашучае мірнае становішча.

Нарады і адозва III Інтэрнацыянала.

Маскоўскае радыё даносіць, што на апошнім паседжаньні сэсіі Выканаўчага Камітэту III Інтэрнацыяналу прыняты рад важных пастановаў у справах кітайскай, канфлікту з Англіяй і ўнутранай барацьбы з апазіцыяй. Апрача таго, прынята адозва да работнікаў і сялян усяго сьвету, да ўсіх уціснутых народаў, жаўнераў і матросаў, — каб баранілі ўсе разам справу кітайскай рэвалюцыі і падтрымоўвалі б СССР — у канфлікце з англійскай буржуазіяй. Бо-ж разгромы радавых пасольстваў у Пэкіне і ў Лёндане і разрыў з Англіяй—усё гэта азнакі ды сыгналы вялікай небясьпекі, перад аблічам якой працоўныя масы павінны цясьней станавіцца ў рады дзеля барацьбы проці сусьветнага імпэрыялізму.

Мабілізацыя ў Румыніі і СССР (?)

„Усх. Аген.“ даносіць з Букарэшту, быццам у апошніх днях траўня **паклікана на чынную службу некальні гадоў запасных.** Факт гэты палітычныя кругі ставяць у сувязь з англійска радавым разрывам, які можа адбіцца завастрэньнем адносінаў і між Румыніяй і Радамі. Францускае Агенцтва Гаваса наказуе з англійскіх крыніцаў, быццам **Рады паклікалі 5 апошніх гадоў запасных.**

Англійскі флёт у Фінскім заліве.

Ленінградзкі карэспандэнт „Праўды“ піша ў Маскву, што англійская эскадра, якая ў чэрвені мае прыехаць у фінляндзкую **сталіцу**, астанецца ў фінскіх водах аж да позьняй восені. Гэткім чынам, піша карэспандэнт, Англія мае трымаць на Балтыцкім моры сталы дагляд чы атрад флёту, які пэўна-ж у патрэбны мамэнт будзе выкарыстаны проці СССР.

Ясна, заключае карэспандэнт, што Англія рыхтуецца да ваеннага паходу проці СССР.

Радавы ўрад спыняе зносіны з Паўдзён. Афрыкай, Бразыліяй, Аргентынай і Палестынай.

„Усх. Аген.“ даносіць з Масквы, быццам радавы ўрад пастанавіў спыніць targовыя зносіны з Паўдзёнай Афрыкай. Аднача
сна быццам скасаваны торговыя ўмовы з Бразіліяй, Аргентынай і Палестынай.

Разрыў з Паўдзённай Афрыкай і Палестынай—гэта рэпрэсіі, скіраваныя проці Англіі, якая фактычна кіруе жыцьцём гэтых краёў. Рэпрэсіі проці Аргентыны і Бразіліі выкліканы, відаць, тымі арыштамі, якія зроблены ў гэтых краёх—у сувязі з апублікаванымі англійскім урадам дакумэнтамі, захопленымі ў часе вобыскаў у Лёндане.

Апублікаваньне кампрамітуючых Англію дакумэнтаў.

Нямецкая прэса піша, быццам радавы ўрад падгатаўляе да апублікаваньня рад вельмі важных дакумэнтаў з царскага архіву, якія сьведчаць **аб віне Англіі ў выбуху вялікай вайны.**

Заява Ворошылова ў Сэвастопалі.

Камісар ваенных спраў Ворошылов, пасьля аб'езду польскай і румынскай граніцаў, прыбыў у Сэвастопаль, дзе на сабраньні камандзіраў чырвонай арміі сказаў вялікую палітычную прамову, у якой паміж іншым заявіў, што—**вайна паміж Англіяй і СССР—амаль што няўхільна**. Так прынамся даносіць „Русс-Прэс“.

Зьмена палажэньня у Кітаі

Сэнсацыйная прапазіцыя Японіі.

Зараз-жа пасьля ультыматуму Чанг-Кай-Шэку японскі ўрад зьвярнуўся да абодвух Чангаў — з новай прапазіцыяй: Японія прапануе ім зараз-жа спыніць хатнюю вайну і безадкладна склікаць „мірную канфэрэнцыю“ ўсіх ваюючых старонаў, не выключаючы і чырвоных генаралаў. Канфэрэнцыя мела-б мэтай апрацаваць новы мірны лад у Кітаі. Канфэрэнцыя, піша японскі ўрад, была-б „падтрымана“—апрача Японіі—і іншымі вялікімі дзяржавамі.

Англійская прэса, падаючы гэтую вестку, захопліваецца думкай Японіі.

Гэта прапазіцыя, якую, відаць, Японія зрабіла ў паразуменьні з вялікімі дзяржавамі, можа і запраўды азначае рашучы паварот, ці—ліквідацыю ўсіх ваенных падзеяў у Кітаі. Бо, калі дзяржавы пастанавілі „падтрымаць мірную канфэрэнцыю“ ваюючых старонаў, дык ясна, што ня менш рашуча будуць перашкаджаць прадаўжэньню хатняй вайны між імі. А гэта значыць, што сілы ўсіх барацьбітаў настолькі аслабелі ў узаемнай барацьбе, усьцяж правакаванай дзяржавамі, што цяпер дзяржавы хочуць спыніць вайну, каб ужо спакойна выкарыстаць дзеля сваіх мэтаў і інтарэсаў створыўшаеся палажэньне. У выніку таго, што зрабілі абодва Чангі, — ваенная дый навет рэвалюцыйна-народная сіла Кітаю пакуль-што ўжо не прадстаўляе тэй страшэннай, няпераможнай небясьпекі для чужаземных захватчыкаў, якой толькі што ім пагражала, імкнучыся да поўнага вызваленьня ды запраўднае незалежнасьці Кітаю. Цяпер гэтая сіла зламана і разьбіта. Далейшая самагубная барацьба кітайскіх арміяў непатрэбна больш дзяржавам; вайна ўжо шкодзіць іх інтарэсам, бо перашкаджае ім у поўнай адбудове даўнага „стану валаданьня“ ў Кітаі... Гэтую адбудову, ці захват нанова панаваньня над Кітаем—з даўным падзелам яго на розныя „зоны“ ды „сфэры ўплываў“ — і мае выразна прапанаваная дзяржавамі праз Японію „мірная канфэрэнцыя“. На канфэрэнцыі гэтай, якую „падтрымаць“ абяцуюць дзяржавы, яны ж пэўна будуць і камандаваць, бароначы — побач з „інтарэсамі міру“ — перадусім уласныя свае інтарэсы ў Кітаі. Гэткім чынам, няўдача рэвалюцыйна-нацыянальнага руху ў Кітаі—у выніку здрады яго ваенных павадыроў, яўна купленых дзяржавамі — прывядзе ў канцы да таго, што цяпер кітайскаму народу будзе значна горш, чым перад пачаткам гэраічнай барацьбы яго за вызваленьне..

Але ж ясна, што такое палажэньне здолее ўтрымацца толькі на якісь час: стрымаць на даўжэйшы час вызваленьне народу ў нашыя часы ўжо ня здолее ніякая сіла ў сьвеце...

Вестка з Лёндану неяк няясна кажа і аб учасьці—па думцы Японіі — і СССР у Канфэрэнцыі. У якой форме можа мець месца гэтае ўчасьце, няясна.

Трэба зьвярнуць яшчэ ўвагу на адзін бок усяго новага павароту справаў у Кітаі.— Трэба думаць, што ўмяшацельства Японіі, як аружнае, таксама і дыпляматычнае, выклікана **новым паваротам „ваеннага шчасьця“** на фронтах ваюючых арміяў. Толькі-што англійская прэса паведамляла аб рашучай перамозе Чанг-Тсо-Ліна над паўдзённымі чырвонымі арміямі, якіх не адратавала навет злучэньне з ген. Фэнгам—пад агульнай яго камандай. Але вось што кажуць цяпер апошнія весткі з Шанхаю.—**Чуткі аб паражэньні чырвоных войскаў, якія выйшлі з Ханькоў, значна перавялічаны**... Пэўныя крыніцы кажуць наадварот: **паўдзённыя войскі**, у саюзе з генаралам Фэнгам, які апіраецца на Манголію (Манголія—у саюзе з СССР...),—**з боем ідуць на поўнач — на Пэкін**. На сваім шляху гэтыя арміі, відаць, крэпка **б'юць войска Чанг-Тсо-Ліна**, бо ўзялі рад значных местаў, паміж імі важны пункт Куанг-Хсіянг, дзе знаходзяцца вялізарныя арсэналы, ці склады аружжа... Гэткім чынам, палажэньне ў правінцыі Хонан, — настолькі паважнае, што англійцы навет паслалі проці чырвоных войск — у дапамогу паўночным арміям — значныя атрады сваей пяхоты..

Другая тэлеграма... з Ханькоў кажа, што **„палажэньне ханькоўскага ўраду значна папраўілася.** У Ханькоў вярнуўся Бородін, якога гучна віталі работніцкія арганізацыі“...

Усё гэта пацьвярджае нашу думку, што ў Кітаі можна яшчэ спадзявацца новага павароту справаў...

Разгром паўночнай арміі.

Англійскае агенцтва падае запраўды-ж сэнсацыйную вестку — аб **поўным разгроме аднэй з перадавых арміяў Чанг-Тсо-Ліна паўдзённай (чырвонай) арміяй.** 28 траўня паўдзённыя арміі зрабілі контр атаку проці паўночных арміяў Чанг-Тсо-Ліна, у выніку якой левае крыло аднэй з яго арміяў **разьбіта на галаву дый расьцярушана**, а правае крыло — **„адступіла ў парадку“**... Далей англійская крыніца кажа, што паўдзённыя войскі групуюць сілы—дзеля рашучага канцэнтрычнага ўдару. Палажэньне паўночных арміяў на-

столькі цяжкое, што Японія і Англія, ратуючы свае становішча ў Кітаі, сьпешна кідаюць свае значныя сілы—на падмогу Чанг-Тсо Ліну...

Цікаўна, што гэтая сэнсацыйная тэлеграма ня кажа нічога выразна аб Чанг-Тсо-Ліне і Чанг-Кай Шэку. — Ці ня „здрадзіў" ізноў Чанг-Кай-Шэк, на гэты раз ужо — англійцаў — на карысьць паразуменьня з... Ханькоўскім урадам, як гэта прарочылі некаторыя эўрапэйскія знаўцы кітайскіх адносінаў?!...

Чуткі аб паразуменьні Чанг-Кай-Шэка з Хань-Коў.

Чуткі аб паразуменьні Чанг-Кай-Шэка з ханькоўскім урадам быццам пацьвярджаюцца. Бо—раптам Чанг-Кай-Шэк спыніў наступленьне проці Ханькоў, і ўсе паўдзённыя арміі даўнейшага кантонскага ўраду, як умеранага крыла Куо-Мін-Тангу (Чанг-Кай-Шэка), таксама і яго левае, чырвонае, крыло—разам удэрылі па войску Чанг-Тсо-Ліна.

У фашыстаўскай Літве.

Польска-літоўскія перагаворы (?)

„Усх. Аген." даносіць з Коўны:

Вялікае хваляваньне ў Коўне выклікала вестка, быццам у Кенігсбэргу вядуцца ізноў тайныя польска-літоўскія перагаворы. Быццам з боку Літвы выступаў герой сьнежнёвага перавароту маёр Плехавічыус. Урадавага запярэчаньня весткі дагэтуль няма. Вестка ідзе з нямецкіх крыніцаў.

Расстрэл ген. Клешчынскага.

Ген. Клешчынскі, былы начальнік літоўскага генаральнага штабу, абвінавачаны ў шпіёнстве на карысьць ССРР, расстраляны ў Коўне па прыгавору ваеннага суда.

Палітычная хроніка.

У Польшчы.

Сэнсацыйныя чуткі.

Сьпярша віленскія жыдоўскія газэты, а цяпер і нямецкая прэса піша аб тым, быццам польскі ўрад маніцца... легалізаваць камуністычную партыю! Нямецкая газэта „Фоссішэ Цэйтунг" піша, што мае весткі аб гэтым — „з добра паінфармаванай крыніцы"... Урад быццам кіруецца пры гэтым думкай зьняць з камуністычнай партыі той орэол, які дае факт бязумоўнага прасьледаваньня яе ўрадам, што цягне да яе ўсе сымпатыі ўсіх нездаволеных у Польшчы, а перадусім—масы безработных. Шляхам легалізацыі ўрад думае папхнуць камуністычную партыю ў бок збліжэньня з больш умеранымі польскімі сацыялістамі, якія супрацоўнічаюць даўно з урадам...

Гэтыя чуткі выклікалі страшэннае абурэньне ў правай прэсе, якая піша, што аб гэтым намеры ўраду ў Варшаве яшчэ ня чуваць. Правая прэса забываецца, што зусім ня так даўно думку аб легалізацыі камун. партыі ў Польшчы высунула... эндэцкая „Газэта Варшаўска"!

ППС—у апазіцыі!

Як відаць, пад націскам нездаваленьня работніцкіх масаў, Галоўная Рада ППС на апошнім сваім паседжаньні пастанавіла перайсьці да апазіцыі проці сучаснага ўраду—ў цэласьці. Дагэтуль, як ведама, ППС аставалася вернай асобе старшыні ўраду—марш. Пілсудскага.

Аб пазыцы—ўсе йшчэ перагаворы.

Газэты паведамляюць што-дня, што прадстаўнікі ўраду ўсьцяж вядуць перагаворы з прадстаўнікамі банкіраў — у справе пазыкі. Пішуць, што ўсе варункі ўжо апрацаваны ды ўзгоднены, толькі вось—заўсёды перашкоджае нейкае „толькі". Цяпер аказываецца замінка толькі ў пытаньні аб разьмеры працэнтаў. — Пішуць, што сума пазыкі—ўжо ня 70 мільён. даляраў, як пісалі раней, але толькі—60. Дый то запраўды будуць выданы на рукі ўраду толькі 92 прац. гэтай сумы, ці—замест 60 мільён. — толькі 55,2 мільён. даляраў. Інакш кажучы, ужо адразу Польшча страціць на гэтай пазыцы $4^{3}/_{4}$ мільён. дал., ці—каля 45 мільён. злотых, ня лічучы высокіх працэнтаў, якія яшчэ няведамы.

Яшчэ газэты пішуць, што ўся пазыка мае пайсьці на мэты стабілізацыі (ўсталеньня сілы і трываласьці) злотага, якому, як мы пісалі, пагражае вельмі цяжкая небясьпека заламаньня—з прычыны ўзросту дарагоўлі ды катастрафічнага павялічэньня некарыснасьці тарговага балянсу Польшчы. А гэта значыць, што для папраўы беспасрэдна гаспадарчага стану краю гэтая пазыка значэньня мець ня будзе, бо-ж атрыманы заграгранічны капітал ня будзе ўложаны ў тыя ці іншыя карысныя для краю дзяржаўныя прадпрыемствы. Пазыка даецца толькі на паддтрыманьне валюты, як гэта рабіў і Ул. Грабскі ў свой час. Пішуць газэты, быццам зараз пасьля гэтай стабілізацыйнай пазыкі заграніца мае даць Польшчы яшчэ і так-званую „інвэстыцыйную" пазыку—ўжо выключна на гаспадарчую разбудову краю. Ну, але гэта ўсё яшчэ толькі—добрыя надзеі. Праўда ў тым, што ня дадзена яшчэ і першая, для якой, да таго-ж і прапушчаны вельмі карысны мамэнт, калі ня было яшчэ такога спадку тарговага балянсу краю, пагражаючага паўторным крахам злотага. Цяпер прыдзецца згадзіцца на значна горшыя варункі пазыкі,—бо трэба ратаваць палажэньне за ўсякую цану... А пэўна-ж з гэтага скарыстаюць банкіры-жываеды.

Справа пазыкі мае быць скончана.

У Варшаву прыехалі з Парыжа паўнамоцнікі групы банкаў, якія вядуць перагаворы з польскім урадам у справе пазыкі, — каб нарэшце падпісаць умову.

Урачыстыя ўгодкі сьмерці Пятлюры ў Варшаве.

25 траўня ў Варшаве, у адным з афіцэрскіх казіно, адбылася ўрачыстая „акадэмія"—у памяць дня сьмерці ўкраінскага атамана Пятлюры, які калісьці маніўся „сфэдэраваць" Украіну з Польшчай, аддаўшы ўкраінскі народ — пад высокую руку марш. Пілсудскага... Як паведамляе „Кур. Варш.", у акадэміі прыняў учасьце рад высокіх саноўнікаў польскага ўраду і вышэйшых афіцэраў польскай арміі, паміж імі — шэф Усходняга Аддзелу мін. замежных справаў, ведамы „спэцыяліст у справах меншасьцяў"— п. Голувко, сябра ППС. Паміж іншым асабліва цікаўнай была прамова пэпэсаўскага літэрата п. Струга, які назваў Пятлюру „сымвалам незалежнай Украіны", заявіўшы, што стварэньне гэтага незалежнага гаспадарства — неабходная рэч для забясьпечаньня міру на Усходзе...

Што значаць гэткія словы ў вуснах паноў пілсудчыкаў, мы добра ведаем!

Яшчэ цікаўныя ўгодкі...

Польскія газэты з захопленьнем пішуць аб 10 тых угодках, якія мінулі 28 траўня — ад часу гістарычнай пастановы польскіх пасоў аўстрыяцкага Сойму і Дзяржаўнай Рады...

Пастанова гэта—запраўды цікаўная мо' і з боку, які не прадугледжаны польскай прэсай! Вось якога зьместу і сэнсу была гэтая гістарычная пастанова:

„Польскае Кола" аўстрыяцкага парляманту ў 1917 г. заявіла—у часе існаваньня Аўстрыяцкай Дзяржавы, што — „адзіным імкненьнем польскага народу ёсьць адбудова незалежнай ды аб'яднанай Польскай Дзяржавы — з доступам да мора". Далей „Кола" заявіла, што,—„салідарызуючыся з гэтым імкненьнем, яно сцьвярджае міжнародавы характар польскай справы, прызнаючы ажыцьцяўленьне імкненьня польскага народу за рэальную гарантыю трывалага міру". Сабраньне, на якім прынята гэтая пастанова, было, як сцьвярджае польская прэса, падрыхтавана ў працягу некалькіх месяцаў працай розных польскіх грамадзкіх і навуковых установаў у Аўстрыі.

„Гістарычная пастанова" гэта, якой так хваляцца цяпер паны польскія патрыёты, была, кажучы юрыдычнай мовай, якою цяпер так любяць карыстацца ў сваей дзяржаве тыя-ж паны—на чале з міністрам справядлівасьці Мэйштовічам,—адносна да сваіх „нацыянальных меншасьцяў", — ёсьць выразная і бясспрэчная **здрада стану**. Дык трэба заўсёды памятаць, што хваліцца такімі патрыятычнымі пастановамі, адначасна прасьледуючы за тое-ж самае патрыётаў сярод іншых народаў, гэта-ж, мягка кажучы, — непасьледавальна.

Правы афіцэраў на выбарах ў самаўрады.

Цікаўная дыскусія мела месца на нарадзе соймавых клюбаў, скліканай п. Гломбіньскім. Газэты падалі падробную справаздачу аб нарадзе польскіх „апазіцыйных" клюбаў — у сувязі з набліжаючайся надзвычайнай сэсіяй Сойму. Паміж іншым на гэнай сэсіі правіца мае падняць справу аб выбарных правох чынных вайсковых ня толькі на выбарах да парляманту, але і ў самаўрады. Правіца рашуча проці гэтага права. Бо, калі даваць права гэтае афіцэрам, дык трэба даць тое-ж і жаўнерам. Але гэта наагул ня мае падставы ў Канстытуцыі, якая арт. 12 забараняе ўсім чынным вайсковым учасьце ў выбарах наагул. Дзеля таго, што ў варшаўскіх выбарах прымалі ўчасьце афіцэры, правіца прапануе выданьне спэцыяльнага закону, забараняючы ўчасьце вайсковых у выбарах у самаўрады.

З точнага сэнсу арт. 12 ясна, што бліжэйшым чынам ён кажа аб выбарах у Сойм. А ў навуцы права ёсьць прынцып, што загад закону, які ставіць пэўныя абмяжаваньні правоў грамадзян, ня можна тлумачыць пашыраючы яго. Дык трэба думаць, што пачын правіцы праваліцца.

Заграніцай.

Латвійска-радавая ўмова падпісана.

Латвіска-радавая тарговая ўмова, перагаворы аб якой дагэтуль зацягіваліся, неўспадзеўкі падпісана. Усе спрэчныя дагэтуль пункты аканчальна ўзгоднены.

Польска-латвійскія перагаворы.

Польска-латвійскія перагаворы аб тарговай умове маюць распачацца 15 чэрвеня.

Унутраная пазыка радавага ўраду.

Радавы ўрад выпусьціў унутраны заём—у суме 200 мільёнаў рубл. на 10 гадоў, за які будзе плаціць 12 прац. гадавых.

Заварушыліся ў Румыніі.

Венскія газэты даносяць з Румыніі, што ўрад ген. Авэрэску падаўся ў адстаўку. Быццам адстаўка выклікана пастановай караля, які чамусьці раптам захацеў, каб „яго ўрад атрымаў шырэйшую—ўсенародную—падставу ў парляманьце". Дзеля таго кароль даручыў свайму... міністру двара—зложыць „урад нацыянальнай канцэнтрацыі".

Газэты пішуць, што ў гэтым новым ўрадзе вялікую ролю будзе іграць павадыр найбольш ваяўнічай партыі Румыніі — ведамы Братыяну. Адзначаюць яшчэ, як характэрную азнаку,—прызыў да караля камандзіра 10 корпусу ген. Папова. 10 корпус якраз разьмешчаны—ў Бэсарабіі...

Усё разам ясна паказуе, што Румынія заварушылася—або ў сувязі з інспэкцыйным аб'ездам граніцы генаралам Ворошыловым, або—беспасрэдна ў сувязі з разрывам між Англіяй і ССРР.

Выбары ў Баўгарыі.

29 траўня адбыліся выбары ў баўгарскі парлямант, так-званае Народнае Сабраньне. Урадавыя партыі атрымалі 172 мандаты, апрача ўмоўна падтрымліваючых урад нацыянал-лібэралаў, македонцаў і інш. Гэткім чынам, усяго прыхільнікаў ураду выбрана 189. Апазыцыя здабыла з бою толькі 84 мандаты, з іх радыкальных аграрыяў (прадстаўнікоў шырокіх масаў сялянства)—59, сацыял.-дэмакратаў 6, камуністаў—5; рэшта апазыцыі — буржуазныя радыкалы. Выбарная кампанія мела характар адкрытага тэрору, як гэта заўсёды робіцца на Балканах, дзе ўрадавыя партыі заўсёды „здабываюць сабе" большасьць на выбарах. Цікаўна, што перад самымі выбарамі міністар ўнутран. спраў заявіў,—што ўрад „мае пэўныя надзеі правясьці ня менш, як 170 паслоў урадавай большасьці".—Як бачым, паліцыя выканала „заказ" міністра з матэматычнай точнасьцяй...

Канфлікт з Ягіптам—новая пагроза Англіі.

„Трышкін каптан" англійскага імпэрылізму, толькі што залатаны абы як у Азіі, пагражае ізноў парвацца ў вялізарную дзіру і ў Азіі, і—ў Афрыцы.

Англійскае агенцтва паведамляе, што англійскі „высокі камісар" Ягіпту падаў ягіпецкаму ўраду вельмі рашучую ноту, трэбуючы, каб урад „перастаў уцягіваць армію ў палітку партыяў". У чым сутнасьць канфлікту, пакуль што яшчэ дакладна няведама. Тэлеграмы з Лёндану кажуць толькі, што ягіпецкі парлямант—пад націскам лявіцы — адмовіў „высокаму камісару" нейкіх крэдытаў на войска, што і выклікала трэбаваньне Англіі „спыніць непаразуменьне". Англійскі ўрад дадае, зразумела-ж, што гэткі крок „камісара зусім не нарушае таго прызнаньня незалежнасьці Ягіпту, якое зроблена Англіяй у 1922 г.", ды „становіць трывалую падставу дзяржаўна-праўнага палажэньня Ягіпту".

Чым скончыцца канфлікт Англіі з Ягіптам, трудна сказаць. Бліжэйшы ход яго мае быць такі: прэм'ер перадасьць дамаганьне „камісара" — парляманту, які і вырашыць справу. Калі пастанова парляманту будзе некарысна для Англіі, тады парлямант будзе распушчаны і назначаны новыя выбары. Новыя выбары і будуць голасам народу, які

Агр. Уліцін.
(Перарабіў У. П.)

Суд над трохпалёўкай.

Агро-п'еса ў 1 дзеі.

(Глядзі пачатак у № 16 і 17 „Наша Праўда").

Старшыня. Аграном грам. Севазваротнік! Суд просіць вас, каб вы ўгрунтавалі ўсе абвінавачаньні, якія зроблены падсуднай Трохпалёўцы Беларускай у абвінавальным акце.

Севазваротнік. Першы пункт абвінавачаньня грамадзянкі Трохпалёўкі—гэта вельмі кепскае выкарыстаньне зямельнага запасу краю, дзяржаньне пад папарам $^{1}/_{3}$ ўсёй зямлі. Калі ў краю ёсьць шмат людзей, якіх мы павінны лічыць малазямельнымі, пакіданьне ў папары трэціны зямлі я лічу злачынствам і вялікай стратай для сялянства. Пры правільнай апрацоўцы зямлі і чарадаваньні расьлін можна абыйсьціся і без папару, ён можа быць заняты шпаркарастучай травой, напрыклад азімай выкай. Азімая выка дасьць корм для скаціны ў самы цяжкі час бяскорміцы, а затым звальняе зямлю для апрацоўкі. Апрача гэтага, азімая выка, скошаная на зялёны пошар, узбагачае зямлю, як і ўсе бабовыя расьліны, вельмі каштоўным спажыўным складнікам—азотам, які расьлінка бярэ пры дапамозе бактэрыяў на карэньчыках з паветра і пакідае ў зямлі ў форме солі.

Зямля, прыгодная для пасеву, можа штогод выкарыстоўвацца. Падсудная Трохпалёўка апраўдаваецца тым, што зямлі патрэбен адпачынак. Гэта правільна, але-ж які тут адпачынак, калі зямлю топча жывёла на працягу трох-чатырох месяцаў? Адпачынак будзе толькі тады, калі зямля застаецца рыхлаю, чыстаю ад сьмяцьця і ў поўным супакоі.

Другі пункт абвінавачаньня грамадзянкі Трохпалёўкі, — гэта высіляньне зямлі ад пасеву расьлін аднаго роду: жыта, ячменю, аўса, пшаніцы. Кожная расьліна патрабуе рад пажыўных матэрыялаў. Калі з іх не хапае хоць аднаго, дык расьліна жыць ня можа. Найчасьцей у зямлі не хапае чаго-небудзь з такіх трох матэрыялаў: азоту, паташу і фосфару. Расьліны бяруць матэрыял неаднолькава; напрыклад, жыта, авёс і інш. каласавыя бяруць з зямлі азоту і фосфару вельмі многа, бульба, буракі бяруць многа з зямлі паташу, а выка, канюшына і іншыя бабовыя патрабуюць многа паташу і няшмат фосфару, але могуць абходзіцца без азоту ў зямлі. Трохпалёўка сеяла толькі расьліны каласавыя, якія штогод выцягвалі з грунту азот і фосфар, а паташу многа аставалася нявыкарыстанага, прычым гэтыя спажыўныя складнікі зямлі браліся толькі з верхніх пластоў грунту. Хутка ў зямлі зьявілялася перавага паташу і недахват азоту. Каб выкарыстаць усе пажыўныя матэрыялы з усіх пластоў зямлі, расьліны павінны чарадавацца, а гэта магчыма толькі пры шматпольлі.

Трэцім абвінавачаньнем грамадзянкі Трохпалёўкі зьяўляецца выкарыстаньне папару, як пашы для скаціны, і тое, што папар позна гарэцца. Раньняе ўзорваньне папару ёсьць магутны спосаб барацьбы з засьмечаньнем палёў, неўраджаем, бо яно спрыяе накапленьню спажыўных матэрыялаў у зямлі сіламі прыроды пры дапамозе паветра, вохкасьці і цяпла. Раньняе гараньне папару ачышчае зямлю ад шкоднага траўя, перашкаджае пладзіцца шкодным жукам і казюлькам, выпраўляе будову зямлі, робіць яе з глыбакаватай, пылаватай, заплываючай пры дажджох—дробна камкаватай. Раньняя апрацоўка і ўзорваньне, як казаў сьведка Бурак, павышаюць ураджай да 100 і болей пудоў. Позьняе ўзорваньне пры трохпалёўцы псуе зямлю. За кароткі час апрацоўкі, зямля не пасьпявае сабраць многа спажыўных матэрыялаў. Нікчэмнае траўё сушыць зямлю, цягне з яе рэшту спажыўных матэрыялаў, і тады бываюць такія ўраджаі, як у сьведкі Нядолі—35 пуд. з дзесяціны, або й нічога ня родзіцца.

Чацьверты пункт абвінавачаньня грамадзянкі Трохпалёўкі—гэта засьмечваньне ўсей зямлі шкадлівым траўём і казюлькамі. На позным папары шкадлівыя травы пасьпяваюць узрасьці ды абсеменіцца. Будучы моцнымі і трывалімі, яны буйна разрастаюцца паміж пасевамі і глушаць хлеб, зьмяншаючы ўраджай. Пры шматпольлі пасевы чарадуюцца так, што зернавыя сеюцца пасьля корань-клубня-плодаў, пасьля якіх зямля робіцца пухлай і ачышчаецца ад траўя. Канюшына, якая сядзіць на полі па 2 гады і больш, таксама глушыць, нішчыць дзікае траўё. Адносна да разьвядзеньня жукоў і казюлек, дык хоць грамадзянка Трохпалёўка і ня лічыць сябе вінаватай, кажучы, што не яна іх стварыла, а бог, але-ж гэта толькі старыя байкі, бо жукі, матылі і казюлькі жывуць і могуць жыць толькі тады, калі для іх жыцьця ёсьць добрыя ўмовы. Напрыклад, матыль азімага чарвяка ў ліпні лётае і кладзе яйкі на папары, дзе расьце траўё—сьвярэпка, бярозка, а таксама і на межах. Калі ў гэты час і папар і межы будуць ачышчаны ад траўя, матыль ніколі не пакіне сваіх яек, а паляціць далей шукаць травы. Пры шматпольлі папар—узараны, чысты, а пры трохпольлі ён зялёны і вабіць да сябе матылёў, якія і кладуць на траве свае яйкі. З яек выходзяць чарвякі, якія зьядаюць сьпярша траўё, а пасьля пераходзяць на пасевы. Так рабіў чарвяк соўкі-гамы (ільняны чарвяк), які ў 1922 годзе паеў выку і інш. Такім чынам, у расплодзе жукоў ізноў вінавата толькі Трохпалёўка, бо яна не дае магчымасьці правільна выраблять зямлю.

Пяты пункт абвінавачаньня грамадзянкі Трохпалёўкі — гэта сьвядомая адмова ад пасеву каранёплодаў. У адраджэньні сельскае гаспадаркі гадоўля жывёлы мае вялізарнае значэньне. Ад гадоўлі жывёлы залежыць і разьвіцьцё паляводзтва. Пры правільнай гадоўлі каровы будуць карысна пераварацць корм, прадукты земляробства ў дарагія прадукты малочнае гаспадаркі: малако, масла, сыр. Гэта падцьвярджаецца паказаньнем сьведкі Бурака, які мае 4 дзесяціны зямлі, гадуе 4 каровы, з якіх кожная дае 150—180 вёдзер малака і прыносіць гаспадару 400 рублёў золатам прыбытку. Жывёла-ж у сялян ад нястачы добрага корму драбнее і выраджаецца.

Шостае абвінавачаньне: Трохпалёўка задзяржала разьвіцьцё фабрычнае прамысловасьці, што прывяло да вялікага беспрацоўя. Разьвіцьцё сельскае гаспадаркі дало б працу шмат людзям і стварыла-б запатрабаваньне на вырабы прамысловасьці, якая павінна была б разьвівацца і крэпнуць. Для прыкладу можна прывясьці словы сьведкі Бурака: як толькі зьявіліся малочныя прадукты, заразжа для перапрацоўкі іх стварыўся маленькі завод... я скончыў.

Старшыня. Скажэце, грамадзянін Севазваротнік, як можна падняць ураджай пры шматпольлі з травапасевам і захаваньнем усіх іншых умоў правільнага гаспадараньня?

Севазваротнік. У нас на Беларусі можна даставаць ураджай да 150 пудоў з дзесяціны. Заграніцай пры тых самых варунках ураджаі даходзяць да 200 пудоў.

Старшыня. Да якой вышыні можна давясьці малочнасьць кароў на шматпольлі з травапасевам і караньплоднай гаспадаркай?

Севазваротнік. Пры правільным выкармліваньні і гадоўлі ў цёплых хлявох можна дастаць 200—250 вёдзер.

Старшыня. (*Да сяброў пракурора і абаронца*). Ці ёсьць у вас запытаньні да аграгнома?

Пракурор. Прашу дазволіць.

Старшыня. Калі ласка.

Пракурор. Ці лічыце вы, што прычынай голаду і недародаў у нас на Беларусі і на Усходзе Эўропы была грам. Трохпалёўка?

Севазваротнік. Так, магу пасьведчыць, што асноўной прычынай, задзержаваючай разьвіцьцё сельскай гаспадаркі, зьяўляецца Трохпалёўка. Прычынай голаду ў нас у 1927 годзе, як роўна частых неўраджаяў на Паволжы, Украіне—лічу яе.

сам скажа, ці ён хоча пашырэньня ды паглыбленьне канфлікту з Англіяй, ці не...

Што ў Ягіпце наагул неспакойна, гэта сцьвярджае вельмі характэрная вестка, паданая ў англійскай і нямецкай прэсе. Быццам італьянскі ўрад даў зразумець Англіі, што, калі яна ня ў сілах утрымаць парадак у Ягіпце дый ахаваць там чужаземцаў, дык Італія гатова... прыняць на сябе „пратэктарат над Ягіптам“! — Цікаўны так сама страх англійскай прэсы, што новыя выбары выклічуць... разрухі проці чужаземцаў!

Што робіцца ў Ягіпце?

Пазьнейшыя весткі высьветлілі ясьней, што робіцца ў Ягіпце. Справа ў тым, што англійскі ўрад пачуў сябе,—пасьля „перамогі“ ў Кітаі, паразуменьня з Францыяй і разрыву з ССРР—настолькі памацнеўшым, што пачаў і ў Ягіпце „ўзмацняць свае пазыцыі“. Англійскі „камісар“ у Ягіпце зьвярнуўся да ягіпецкага прэм. Заглула пашы, старога барацьбіта за нацыянальнае вызваленьне краю,—з дамаганьнем, дый яшчэ ў форме ўльтыматыўнай (бязумоўнай, з пагрозай, у выпадку адмовы, тасаваць ваенны прымус),—каб урад перадаў камандаваньне дый усю гаспадарку ў краёвай арміі, якая дагэтуль была, як і ўсюды на сьвеце, у руках ваеннага міністра,—спэцыяльнаму генаральнаму інспэктару арміі, якога будзе назначаць... „высокі камісар“ Англіі... Гэты англійскі інспэктар ды камандзір ягіпецкай арміі павінен-па новаму англійскаму пляну, быць зусім незалежным ад ягіпецкага ўраду і парляманту, а мець зносіны апрача англійскага „камісара“, толькі з каралём Ягіпту, Вуадам, які, як ведама, пасаджаны на трон Англіяй ды трымаецца на ім толькі дзякуючы англійскім штыкам... Гэткі плян зусім выразна імкнецца да захвату фактычнай ваеннай дыктатуры ў Ягіпце.

Ультыматум англійскага „камісара“ канчаецца пагрозай, што—у выпадку невыпаўненьня трэбаваньня, англійскі ўрад—„ня будзе лічыцца з Ягіптам, як з незалежнай дзяржавай. Гэта раўназначна з аднабокім скасаваньнем тэй „дэкляарацыі“ аб незалежнасьці Ягіпту, якая зроблена Англіяй у 1922 г.—Дзеля падтрыманьня „пазагі“ кроку свайго „камісара“, англійскі ўрад выслаў у ягіпецкія воды некалькі ваенных караблёў з вострава Мальты...

Завастрэньне палажэньня ўтварылася з прычыны таго, што парляманцкая камісія рашуча адкінула крэдыты (не дала грошаў) на гэтага „англійскага генаральнага інспэктара арміі“, які зрабіў бы з „высокага камісара“ Англіі — ваеннага дыктатара ўсяго Ягіпту.

Чым яны змагаюцца.

(Пісьмо ў Рэдакцыю).

Што подласьць чалавечая ня мае граніцаў, гэта ведама ўсім. І трудна спрачацца з людзьмі, якія робяць подласьці сьвядома, абабраўшы сабе гэты мэтад барацьбы з сваімі палітычнымі праціўнікамі.

На пісьмо п. Рагулі ў „Сялянскай Ніве“, у якой гэны „тоже бѣлоруссъ“ выліваё на мяне поўны ўшат самых агідных брудаў, сьвядома ім выдуманых, ці пазычаных ад Валэйшы і Павлюкевіча,—я ўжо адказаў. Але вось рэдакцыя „Сялянскай. Нівы“, нягодна перакруціўшы сэнс майго пісьма, зрабіла з яго вывад, быццам я прызнаў праўдзівасьць „рэвэляцыяў“ п. Рагулі! Дзеля гэтага я прымушаны паставіць точку над і, ды выкрыць перадусім нягоднае фальшаваньне сельсаюзьніцкай бандай гістарычнае праўды.

Перадусім ведама, што, прыехаўшы з Парыжу ў Варшаву дзеля перагавораў з польскім урадам на падставе запросінаў тагачаснага прэм‘ера Падэрэвскага, я „сядзеў“ у Варшаве ад верасьня 1919 г. да канца лютага 1920 г. Перагаворы, як ведама, далі такія вынікі, што — калі я хацеў вярнуцца ў Парыж — польскі ўрад мяне туды ўжо ня выпусьціў. Тады — у апошніх чыслах лютага—я злажыў з сябе паўнамоцтвы старшыні Рады Міністраў Беларускае Народнае Рэспублікі, і прыехаў у Вільню, скуль да гэтага часу не выяжджаў.

Граматныя людзі памятаюць, што ў гэным часе — пасьля адступленьня арміі Пілсудскага з Кіева—вайна на польска савецкім тэатры: прыпынілася. Вайна йшла да майго прыезду з Парыжу, ды ўзнавілася толькі ўлетку 1920 году... Памятаюць так-жа, што і ініцыятыва арганізацыі так званых „беларускіх вайсковых аддзелаў“, зацьверджаных дэкрэтам п. Пілсудскага ў кастрычніку 1919 году, выйшла з віленскіх і менскіх нацыянальных арганізацыяў яшчэ ў часе маей бытнасьці ў Парыжу. Памятаюць, што ўсе перагаворы ў гэтых справах з п. Пілсудскім — паміма мяне—вялі п. п. Аляксюк, Канапацкі, Прушынскі (Алесь Гарун); што-ж да формы беларускага войска, **творанага п. Пілсудскім**, дык яе мог зацьвярджаць толькі сам-жа п. Пілсудскі, над якім я хіба-ж ніякай улады мець ня мог! Памятаюць урэшце, што ўмовы з п. Васілеўскім — **пасьля маей адстаўкі**—падпісалі п. п. Іваноўскі і Тэрэшчанка ў Менску, куды мяне з Вільні польскія ўлада **ня пускала**, адмаўляючы выдачы пропуску. Што ж да нейкіх грошы, якія я нібы-та атрымаў ад штабу Пятлюры на аружжа для... творанага п. Пілсудскім войска, дык гэта настолькі сьмешная гутарка, наколькі і нягодная. І з роўным правам я мог-бы цяпер сказаць, што гэтыя няістнуючыя грошы атрымаў—прыкладам—Ярэміч, або кс. Станкевіч, калі-б я стаяў на роўні іх маральнае нізасьці... Няхай-бы „даказалі“, што— не ўзялі! Мае-ж адносіны да Балаховіча, якога я ніколі ў жыцьці навет і ня бачыў,—акурат такія, як Ярэміча і кс. Станкевіча, ды яшчэ каля 10 асоб: усіх нас **пробаваў** зьвязаць з ім ведамы палк. Ладнов, які рабіў нам адпаведныя прапазіцыі, сабраўшы нас разам—у адным пакоі...

На брахню аб маіх нібы-та зносінах і супрацоўніцтве з п. Воевудзкім, як мужам даверыя II аддзелу ген. штабу, я ўжо адказаў. Але хадэцка-сельсаюзьніцкая банда і далей усьцяж паўтарае сваю ілжу, вінавацячы ў „нячэснасьці“ ўсіх, хто ей пярэчыць: і агульна-паважанага дырэктара Трэпку, і грам. Марцінчыка, і пасла Плаўскага, і грам. Сьвяневіча, і інш. І гэта — у той час, як **самі** хадэкі і сельсаюзьнікі стварылі **супольны фронт з польскай дэфэнзывай** дзеля змаганьня ня толькі з „Грамадой“, але і з Н.П.Х. ды з п. Воевудзкім, якога дэфэнзыва хацела маральна забіць, як адступніка ад Пілсудчыны. І за тое, што газэты, у якіх я працаваў, адмовіліся пайсьці на гэты супольны фронт з дэфэнзывай,—я-ж аказаўся „дэфэнзыўшчыкам“...

Так, подласьць людзкая ня мае граніц. Але трэба высьніць тут, чаму людзі, якія дапаўзьлі да цёпленькіх дэпутацкіх мейсц па маей-жа рэкамандацыі, якія ладзілі мне да выбараў урачыстыя сустрэчы і самі сябе называлі маімі падгалоскамі, ведаючы даслоўна кожын мой крок і кожную думку,—цяпер усю сваю энэргію кіруюць у адзін бок: на змаганьне з маей асобай.

Сьвядомыя беларускія масы самі гэта разумеюць. Пішу—для несьвядомых.

Усім ведама, што за апошнія пяць гадоў я шмат папрацаваў над вытварэньнем беларускае сялянска-работніцкае ідэалёгіі, карыстаючыся цэлым радам часопісяў, якія за гэты час выходзілі. Ідэалёгія гэта захапіла працоўныя масы,—ды так, што групы з буржуазным сьветапаглядам аказаліся пазбаўленымі ўсякага ўплыву ў масах. Хадэкі і сельсаюзьнікі ня маюць магчымасьці змагацца з гэтай ідэалёгіяй на ідэйным груньце, дык кінуліся на мяне, каб, залiваючы гразёй маю асобу, гэтым самым аслабіць уплыў маіх думак і ідэалаў. І ў гэтым—уся справа.

Вільня, 30 мая 1927 г. **Ант. Луцкевіч.**

ХРОНІКА.

Па судох. Дня 13 чэрвеня г. г. ў м. Слоніме, будзець разглядацца справа 51 беларусаў з Пружанскага пав., абвінавачаных у прыналежнасьці да К. П. З. Б. арт. 102 КК. ч. І.

Звальненьне з вастрогу беларускага рэдактара. У сераду, 1-га чэрвеня, звольнены з Лукішскага вастрогу ў Вільні грам. Мікалай Шыла, рэдактар трох зачыненых уладай беларускіх часопісяў: „Змаганьне“, „Сын Беларуса“ і „Голас Беларуса“. Грам. Шыла за газэтныя стацьці прасядзеў у вастрозе 26 месяцаў, у тым ліку адсядзеў год катаржнае турмы.

Здароўе грам. Шылы крэпка падупала. Ад часу апошняе галадоўкі і „ўсьмірэньня“ яе ў яго астаўся нясупынны шум у вушох.

Узнаўленьне паходу проці Бел. Каап. Банку. Пасьля арыштаў беларускіх паслоў з „Грамады“ і грамадзкіх дзеячоў у студзені с. г. польская прэса зусім плянова і абдумана павяла кампанію проці адзінае беларускае крэдытнае ўстановы—Беларускага Кааператыўнага Банку ў Вільні, Пінску і Глыбокім. Пускаліся ілжывыя чуткі аб „антыпаньствовай рабоце“ Банку, пасьля — аб яго ліквідацыі і г. п. За гэную брахню некаторыя польскія газэты пацягнены да суда, які пэўне некалі адбудзецца.... На нейкі час зьвяга прыпынілася. Але вось цяпер ізноў яна ўзнаўляецца.

На падставе таго, што сьледчы судзьдзя, які вядзе справу заарыштаваных паслоў і дзеячоў, налажыў арышт на зложаныя ў Банку прыватныя грошы гэных дзеячоў, польскія газэты ізноў ганебна лгуць, быццам Банк „аканчальна зачынены“, а ўсе ягоныя капіталы забраны ўладамі і будуць перададзены ў дзяржаўны скарб....

Ведама, гэта—сьвядомая ілжа: няма ніякае законнае падставы, каб зачыніць законна дзеючы Банк і сканфіскаваць ягоныя грошы. Усё гэта робіцца дзеля таго, каб падарваць у масах даверые да свайго **беларускага банку** і пакіраваць народ да польскіх „абдзіранак“!

Для Беларускага музэю ім. Ів. Луцкевіча паступілі гэткія ахвяры: 1) ад д-ра І. Дварчаніна—нямецкая адзнака, 2) ад Касьцюка Субача з в. Асіпавіч, Вялейскае гміны,—11 манэт, 3) ад Філарэта Клаўсуця з Сіняўскае Слабады, Стаўпецкага пав.,—2 манэты, 4) ад Язэпа Гана з в. Хажова, Маладэч. гм. і пав.,—4 манэты. Усім ахвярадаўцам Урад Бел. Навук. Т-ва шчыра дзякуе.

Вечар у Народным Доме. У гэту суботу, 4-га чэрвеня, у Народным Доме Т-ва Беларускае Школы ў Вільні (вул. сьв. Анны 2)—замест чарговае лекцыі—адбудзецца вечарына з спэктаклем. На новаладжанай сцэне будуць пастаўлены дзьве п‘ескі: „Пакой у наймы“ і „Мікітаў лапаць“. Пасьля спэктаклю — танцы. Падробнасьці — ў абвестках.

Запярэчаньне. У Рэдакцыю прыслаў сваё запярэчаньне грам. Мамонька, які сцьвярджае, што не належыць да складу рэдакцыі „Бел. Дня“ і перагавораў з шэфам бясьпечнасьці Кіртіклісам аб дазволе грам. Ластоўскаму на прыезд з Коўны ў Вільню ён ня вёў. Пісьмо гэтае згублена пры пасылцы ў друкарню, дык пераказуем з памяці яго прыблізны зьмест, адзначаючы яшчэ раз, што весткі нашы аб захадах грам. Мамонькі ў справе грам. Ластоўскага мы апіралі на славах жонкі апошняга. Ня думаем, каб грам. Ластоўская мела на мэце падаваць непраўдзівыя інфармацыі.

Афіцыяльны курс грошы на 3 чэрвеня. Даляр—8 зл. 89 гр. Залаты рубель — 4 зл. 60 гр.

3./VI. на чорнай біржы ў Вільні за даляр плацілі 8,90. Зал. р. 4,70. Чырв. 3 дал. 90 цэн.

Пісьмы у Рэдакцыю.

Да Пана Рэдактара Газэты „Наша Праўда“.

На падставе арт. 23 (Rozporz. Kom. Gener. Z. Wsch. z dn. 17./VII. 1919 r. w przedm. tymcz. przep. pras.) прашу надрукаваць у чарговым нумары Вашае паважанае газэты ніжэйпаданае:

„У нумары 13 газ. „Наша Праўда“ з дня 18./V. г. г. у аддзеле хроніка выдрукована ў заметцы пад загалоўкам „Новая кар‘ера беларускага азантурніка“ паміж іншым і наступнае: „да ягонага (п. Ластоўскага) праезду ў Менск была зроблена прапазыка ўвайсьці ў склад рэд. „Бел. Дзень“ і перабрацца ў Вільню. Як апавядала жонка грам. Ластоўскага ў бытнасьць сваю ў Вільні, сябра рэдакцыі гэтае газэты ведамы эс-эр Мамонька навет веў з шэфам бясьпечнасьці Віленскага Воевудзтва п. Кіртіклісам перагаворы аб пропуску для грам. Ластоўскага на прыезд у Вільню. Аднак на прапазыку „Бел. Дня“ грам. Ластоўскі ня прыстаў“. Гэтым маю гонар заявіць, што грам. Мамонька ў склад рэдакцыі „Бел. Дня“ ня ўходзіў і ня ўходзіць і ніякіх перагавораў ад імя рэдакцыі яму ня было даручана вясьці і дзеля гэтага надрукованае ў газэце „Наша Праўда“ мінаецца з праўдай. З пашанай

31./V. 1927 г. Рэдактар **Ф. Умястоўскі.**

Ад Рэдакцыі. Зьмяшчаючы гэтае пісьмо рэдактара „Бел. Дня“, хоць і даволі позна, мы ніяк ня можам зразумець: што паводле аўтара пісьма ў нашай заметцы „мінаецца з праўдай“? Ці факт, што п. Ластоўская, ня робячы ніякага сакрэту з гэтага, апавядала аб зробленай яе мужу прапазіцыі; ці тое, што такая прапазіцыя наагул была зроблена; ці ўрэшце толькі тое, што п. Мамонька меў даручэньне вясьці перагаворы, аб чым мы... **ня пісалі?!** Адно канкрэтнае зьмяшчае „запярэчаньне“: гэта—адрачэньне ад п. Мамонькі навет ...рэдакцыі „Бел. Дня“!

Абаронец. Дазвольце запытацца ў агранома.

Старшыня. Калі ласка.

Абаронец. Ці ня ведаеце, ці ёсьць прыклады пераходу да шматпольля вялікімі вёскамі, ці гэта толькі робіцца ў малых вёсках і хутарох?

Севазваротнік. У Маскоўскай, ды Яраслаўскай губэрнях цэлыя паветы яшчэ задоўга да вайны перайшлі на шматпольле, нашы браты Беларусы ў Меншчыне ў апошнія гады таксама цэлымі валасьцямі пераходзяць на шматпольле і вельмі добра вядуць гаспадарку з павялічэньнем ліку жывёлы, гною і павышэньнем ураджаю.

Старшыня. Яшчэ пытаньняў да агранома ніхто ня мае?

Усе. Няма.

Старшыня. Сядайце, грамад. аграном! Судовае сьледзтва абвяшчаю зачыненым. Слова мае абвінавальнік, грамад. Сэпаратар.

Пракурор. Грамадзяне Судзьдзі! У гэтай справе я павінен выступіць перад вамі, як прадстаўнік Беларускага сялянства і мільёнаў працуючых, якія горка пакрыўджаны падсуднай Трохпалёўкай. Дзеля гэтага я павінен падрабязна разглядзець усе злачынствы яе.

Як вы чулі, грамадзянка Трохпалёўка на працягу 400 гадоў трымала траціну ўсей зямлі пад папарам бяз усякай карысьці. У гэтым я бачу два злачынствы Трохпалёўкі: першае — захоп зямлі і шкадлівае яе выкарыстаньне, і другое — псаваньне зямлі жывёлай і кепскае яе выабляньне, чым і зьмяншаецца ўраджай да 35 пудоў з дзесяціны, у той час, калі пры правільным севазвароце можна мець 105 — 115 пудоў, а пры выкананьні ўсіх вымогаў, аб якіх казаў аграном, — 150 пудоў. Калі гэта пераявясьці на грошы, дык будзе не маленькая сума. Віна грамадзянкі Трохпалёўкі яшчэ большая ад таго, што яна, ведаючы аб малазямельлі і безьзямельлі сялян, усё ж такі марнавала траціну зямлі пад папарам. Апроч вялізарнае матэрыяльнае страты, якую яна робіць што-годна беларускаму народу, яна зьнішчыла Паволжа і Украіну, якія лічацца жытніцамі Эўропы, зрабіла там пусткі, загубіла мільёны народу, згінуўшых ад голаду і пошасьці.

Тут, на судзе, Трохпалёука гаварыла, што, калі зямля кепская ды ня будзе дажджу, дык ніякі аграном не дапаможа. Але-ж вы, грамадзяне судзьдзі, чулі ад сьведкі Бурака і ад агранома, што гэта хлусьня. Сьведка Бурак сказаў, што ў яго і яго суседзяў былі такія ж кепскія ўраджаі, пакуль ён дзяржаўся трохпалёўкі, і ўраджаі павялічыліся, калі ён перайшоў на шматпольле.

Аграном лічыць, што Трохпалёўка вінавата і ў тэй бядзе, што здарылася па Паволжы і на Украіне. Гэта яна сушыла зямлю, гэта яна распладзіла шкоднае траўё, казюлек, жукоў якія паелі ўраджай. Да гэтага трэба дадаць, як гэта сцьвярдзіў сьведка Бурак, што трохпалёўка, задзержываючы эканамічнае разьвіцьцё нашага народу, спрыяе гэтым самым нашай цемнаце і розным дурным прывычкам, як п‘янства, карцёжная ігра і другія шкодныя гульні.

Усе гэтыя злачынствы Трохпалёўкі вымагаюць кары і найцяжэйшае кары. Наш карны кодэкс ня мае гэтакай кары, якую заслужыла Трохпалёўка. Гэткай кары няма, бо самая найцяжэйшая кара будзе за малая для гэткай злачыннай кабеты. Вы, грамадзяне судзьдзі, павінны з коранём вырваць гэтае ліха і ратаваць сялян ад гэтае агіднае злачыньніцы. Ад імя беларускага працоўнага народу я вымагаю ад вас найвышэйшай кары, я вымагаю кары сьмерці, каб Трохпалёўку зьнішчыць!

Старшыня. Абаронца, грамадз. Гаварушка, вашае слова!

Гаварушка Грамадзяне судзьдзі! На маю долю выпала вельмі цяжкая задача—бараніць злачыньніцу, вялізарныя злачынствы якое даведзены. Але, грамадзяне судзьдзі, няма такога злачынства, якое нельга было-б апраўдаць. Мая абарона мае мэту не ратаваць ад кары грамадзянку Трохпалёўку, а толькі аблячыць яе долю. Грамадзянцы Трохпалёўцы каля 400 гадоў. Яна распачала жыцьцё тады, калі зямлі было многа, а людзей мала. Гаспадарка тады вялася проста. І Трохпалёўка тады ня толькі ня шкодзіла гаспадарцы, але навет ёй дапамагла. Дапамагла яна тады сялянам тым, што неяк упарадкавала пасевы на полі, бо да яе сяляне сеялі бяз усякага парадку, бяз усякай сыстэмы. Дык вось, як бачым, Трохпалёўка калісьці была для гаспадаркі прагрэсам. А што яна цяпер аджыла свой час, і гэты час мусіў-бы настаць шмат раней, дык гэта тлумачыцца тым, што нічога на зямлі няма вечнага. Праўда, што цяпер грамадзянку Трохпалёўку цярпець болей немагчыма, а навет праступна, бо істнаваньне яе ў сучасны мамэнт пагражае самому істнаваньню нашай Бацькаўшчыны, нашаму беларускаму Народу. Яе даўно ўжо трэба было выгнаць з нашае Бацькаўшчыны, і калі гэтага не зрабілі, то толькі дзякуючы несьвядомасьці нашых сялян, якія верылі ды пакуль-што і цяпер вераць розным забабонам і чмутам. Паляпшэньне гаспадаркі залежыць ад асьветы народу. А дзе гэта асьвета для народу? Сколькі мы маем сваіх беларускіх школ, бо ў чужых, вядома кожнаму, мы знаньня атрымаць можам ня так добра. Дзе школы сельска-гаспадарчыя? Дзе аграномы, якія зрабілі цуды заграніцай і ў апошнія часы робяць у нашых братоў-менчукоў? Знаёмства з іншымі спосабамі зямля—карыстаньня ня было і няма. Сьмешна і грэшна прызнацца, але наш народ аб іх, бадай, і ня чуў. Аб траве ён толькі чуў, што ёсьць бабы-шаптухі, якія ўжываюць траўкі і зёлкі, каб лячыць скаціну, але ж і пра гэта народ нічога добра ня ведаў, а чуў звон, ды ня ведаў скуль ён. Я бараню старую кабету, якая шмат благога зрабіла, але спытайцеся ў яе: ці ведала, што яна рабіла злачынства? Я прашу Беларускі Народны Суд, на сьцягу якога напісана „Справядлівасьць“, выявіць гэту справядлівасьць тут і аблягчыць долю старое, прыняўшы пад увагу яе несьвядомасьць, цемнату і неадказнасьць у сваіх дзеяньнях.

Старшыня. Падсудная, грамадзянка Трохпалёўка, што вы скажаце суду ў сваё апраўданьне?

Трохпалёўка. Грамадзяне судзьдзі! Я ўжо старая. Я працавала, як магла, як хапала сілы. Праца мяне зрабіла гарбатай... Я лічыла, што я карысна для грамадзянства. Я ня ведала, што тое, што я раблю, ёсьць злачынства. Прашу вас, грамадзяне судзьдзі, даць мне магчымасьць самой памёрці...

Старшыня. Суд выходзіць на нараду. *(Перарыў 10 хвілін. Судзьдзі выходзяць).*

Судовы возны: *(які астаўся на сцэне)* Суд ідзе. Прашу ўстаць. *(Уваходзяць судзьдзі).*

Старшыня. Імем Беларускага Народу, суд у складзе Старшыні Антося Высокалітоўскага, сяброў: Ігнася Лубіновіча і Сымона Серадзеленькі . . . . . . 192 . . году разглядзеў справу па абвінавачваньню грамадзянкі Трохпалёўкі ў злачынствах, якія зрабілі вялікую шкоду сельскай гаспадарцы і сялянам, і ўсе гэныя злачынствы грамадзянкі Трохпалёўкі прызнаў даведзенымі і падлягаючымі . . артыкулу Карнага Кодэксу, дык на падставе арт. 65, 171, 116, 356 таго-ж Кодэксу пастанавіў: Трохпалёўку расстраляць *(пауза 10 секунд)*, але ўзяўшы пад увагу яе старасьць і шчырае каяньне, суд пастанавіў паменшыць кару і замест кары сьмерці—выгнаць Трохпалёўку за межы Беларусі. Пастанова канчатковая. Паседжаньне суда лічу зачыненым!..

Заслона.

Ад Рэдакцыі. Зьмяшчаючы гэту п‘есу, мы горача заклікаем нашу моладзь на вёсках паставіць яе на сцэне.

Паважаны Грамадзянін Рэдактар!

Ветліва прашу зьмясьціць у Вашай Паважанай газэце некалькі ніжэйпададзеных слоў:

У Паўлюкевічаўскай газэце „Беларускае Слова" з 17-га траўня г. г. № 15 у карэспандэнцыі „Зноў цёмныя сілы" сказана, што „да ведама Грамады падаём, што ў бібліатэцы-чытальні „Прасьветы" бачылі навет ня раз б. старшыню баранавіцкага павятовага камітэту Грамады, Міхася Хаванскага"... Ня ведаю, што хоча гэтым даказаць пан доктар Паўлюкевіч, калі хапаецца за апошняе, публікуючы ў сваей дрэньненькай газэтцы прозьвішчы тых людзей, з якімі яму не па дарозе. Але зусім зразумелая рэч, утапаючы за саломінку хапаецца, кажа народная пагаворка.

Што-ж, я не пярэчу, я, як сьвядомы беларус цікаўлюся ўсякаю беларускаю адкрытаю арганізацыяй, як палітычнай, так і культурна-асьветнай. І вось прыпадкова даведаўшыся, што ў Баранавічах ёсьць „Прасьвета", зайшоў націкавіцца. Прагледзіў некалькі нумароў газэт і паглядзеў, хто там ёсьць у „Прасьвеце". Там мяне і пабачыў сам доктар Паўлюкевіч, хоць ні слова ён мне ні я яму не сказалі (а знаёмы мы з доктарам Паўлюкевічам даўно ўжо). Між іншым у сябрах „Прасьветы" нічога людзкага я не пабачыў, у іх я пазнаў асоб, што пахнуць дэфэнзывай, як і сэкрэтар Плаўсюк. Дык я доўга ня думаючы давай Бог ногі. І больш у „Прасьвету" не пакажуся ні нагой і другім ня раджу.

А што тычыцца таго, што я быў старшынёю камітэту Грамады — дык праўда і ня думаю навет пярэчыць, але толькі старшынёю не павятовага камітэту, як піша Паўлюкевіч, а мясцовага Баранавіцкага Гуртка Грамады. Але грошы ні ад кога не атрымоўваў і ня быў платным, як сябры „Прасьветы". Гэтага не дакажа ні сам доктар Паўлюкевіч дый ні якая іншая дэфэнзыва.

Далей мушу сказаць яшчэ вось што: Сам пан доктар Паўлюкевіч ня будзе гэтаму пярэчыць, бо ён мяне знае ўжо не адзін год і добра ведае, што я маніць ня буду. А баранавіцкі карэспандэнт „Свойскі" мо' быць добра падгледзіў, бо ўсё зусім слушна напісаў аб працы Паўлюкевіча ў Баранавічах у газэту „Наша Праўда". Бо ці-ж ня праўда гэта, што доктар Паўлюкевіч на сваей працы ў Баранавічах паваліўся на ўсе чатыры? Гэта і я сам магу сцьвярдзіць, асабліва аб апошнім правале на першага мая, калі сам яго сэкрэтар Плаўсюк папрасіў яго вынясьціся з памешканьня цырку, а публіка, пачуўшы імя Паўлюкевіча, так абурылася і залемантавала, што, каб пан Паўлюкевіч ня вынес свайго мошчнага цела пад ахранай паліцыі ў час, дык палячылі-б яго добра там. І так наагул раджу вам, пане доктар, не накідаць „Прасьветы" тым, хто з вамі не па дарозе, а то самі пасьля будзеце ня рады.

З пашанаю: **Міх. Хаванскі.**

Баранавічы, 30 траўня 1927 г.

Да ўсіх сяброў Т-ва Беларускае Школы.

(Косаўскага павету).

АДОЗВА.

Дарагія сябры!

Ужо два месяцы мінула з таго часу, як на павятовым зьезьдзе ў м. Косаве была выбрана Акружная Управа. Але да гэтага часу праца ў ёй ідзе зусім ня так, як павінна была-б пайсьці пры нашай сьвядомасьці і ахвярнасьці. Найважнейшая прычына гэтага ў тым, што не хапае матэрыяльных сродкаў. Да гэтага часу зусім слаба паступаюць сяброўскія складкі, як ад паасобных сяброў — так і ад Гурткоў нашага павету. Дасюль утрымлівалі Акружную Управу 6—7 Гурткоў, плацячы акуратна сяброўскія складкі. Гурткі гэтыя наступныя: Косаўскі, Бялавіцкі, Скуратаўскі, Квасавіцкі, Юрашкаўскі, Сенькаўскі, і Бульлянскі. Вось і ўсе. А рэшта 50 Гурткоў Т-ва не ўнясьлі складак яшчэ да гэтага часу.

Складаючы шчырую падзяку пералічаным Гурткам, як цьвёрдым і сьвядомым барацьбітам за сваю родную Культуру і асьвету — Косаўская Акружная Управа разам з тым зьвяртаецца з заклікам і да рэшты Гурткоў Косаўскага павету пайсьці за прыкладам гэтых Гурткоў, споўніць свой сяброўскі і грамадзкі абавязак і як найхутчэй унясьці сяброўскія складкі. Сябры і грамадзяне! Ведайце, што без сваей роднай культуры мы ніколі не даб'ёмся лепшае будучыні. Дык каму дорага гэта будучыня — усе як адзін унясіце сяброўскія складкі, без якіх наша культурна-асьветная справа зусім немагчыма. Апрача гэтага Косаўская Акружная Управа кліча Вас, дарагія сябры, да актыўнай і шырокай працы на культурна-асьветнай ніве. Сама ж Управа гатова Вам заўсёды пайсьці на спатканьне, каб усімі магчымымі спосабамі дапамагчы Вам, даючы патрэбныя высьвятленьні і інструкцыі, за чым Вы заўсёды і павінны зьвяртацца да яе.

Ведайце, дарагія сябры і грамадзяне, што сьветлая будучыня наша ў нашых руках, бо ўсякі каваль свайго шчасьця. Дык будзьма-ж акуратна ўнасіць сяброўскія складкі і ахвяры на нашы культурна-асьветныя патрэбы! Кожны грош з гэтай сумы пойдзе на абрабленьне і засеў нашай культурна-асьветнай нівы, а калі яна закаласіцца і пасьпее — дык мы-ж самі пажнём карысьць з працы мазалістых рук нашых!

Косаўская Акружная Управа
Т-ва Беларускае Школы

— Алесь Гародня (Масква) прыслаў частку рамана „У будучыну".

Маладнякоўцы Гомельшчыны выдалі чарговую літэратурную старонку ў газ. „Полесская Правда".

— Народны Камісарыяг Асьветы прызначыў некалькі стыпэндый маладнякоўцам, а таксама пісьменьнікам іншых арганізацый.

— На 4 зьезд украінскіх пісьменьнікаў „Плуг" камандыраваны: Аляксандровіч і Дудар

Адзіночка на Лукішках.

З бакоў і зысподу і зьверху
Каменьні цябе сьцерагуць, —
Душу цішынёю магільнай,
А холадам цела гнятуць.
Хоць печкі зялезнай у куце
Шырокія рэбры тырчаць, —
Дарэмна, дарэмна манішся
Пагрэцца пры ёй, пастаяць.
І з думкай аднэю па цэлі
Ты цяжкаю ходзіш ступой...
Шэсьць крокаў—замкнутыя дзьверы,
Шэсьць крокаў—сьцяна прад табой.
Сяньнік ты зачэпіш, ці коўдру—
І хмараю пыл устае;
Падлогу мясьці ты нагнешся, —
Туманам ён пойдзе ў цябе.
Як топленік ў вомуце страшным
Дзяржыцца сьцяблінкі травы, —
Усё тут, усё тут халоднай
Трымаецца моцна сьцяны:
Паліца, зялезная печка.
Зялезам акованы стол
І ложак з зялезнаю сеткай,
Дзе сьмела ўлежаў-бы вол.
Дзержыцца кута і парашка,
Карболкаю змазана ўся.
І можаш... як тая скаціна...
Тры крокі адно ад стала.
І слупам няўгледным над ёю
Пякельны ўзьнімаецца смрод;
Яго ты па цэлі сабою
Ганяеш і ўзад і ўпярод.
І ў гэтай панурай пячэры
Свабодна, як пану, жывецца,
А шорах, ці зык за дзьвярамі —
Душа, як асіна трасецца.
Высока, пад самаю стольлю
Заціснулі сьцены вакно, —
І тоўстымі кратамі неба
На лёсткі аж рэжа яно.
Праз краты у страшную цэлю
Нат' сонца баіцца сьвяціць...
Краёчкам загляне, пацешыць,
За муры хавацца бяжыць.
А ўночы і ясныя зоркі
Баяцца сюды пазіраць:
Мільгаючы ўсходзяць на неба
І цэлую ночку дрыжаць.

Улад-Уніцкі.

КАРЭСПАНДЭНЦЫІ

Культурная праца.

(З Наваградчыны).

21-га траўня г.г. Цырынскі Гурток Т ва Беларускае Школы зладзіў спэктакль-вечарыну ў в. Карчова Цырынскае вол. Згулялі драму „Страхі жыцьця" Ф. Аляхновіча і камэдыю „Суд" Ул. Галубка. Сцэна была збудавана ў гумне хаця-ж і пасьпешна, дачасна, але добра. Сьпярша згулялі драму „Страхі жыцьця". Вельмі добрае ўражаньне далі сваею гульнёй артысты: Сымон — Уладзімер Ячнік, Юзя — Ганна Сідаркевіч і Казюк — Юлек Ячнік. Асаблівай увагі заслугоўвае Ул. Ячнік (Сымон). Гэта запраўдны талент, талент, які навет зможа добра згуляць і болей трудную ролю, чым-ся Сымон у „Страхі жыцьця". Было-бы вельмі сумна калі-б талент артысты, які мае Ул. Ячнік, мог загінуць у спорным паветры сучасных абставінах беларускае вёскі. Няхай гэтыя радкі паслужаць запавядзяй для гр. Ячніка Уладзімера. Яшчэ колькі слоў аб Алесю (Васіль Лапух). Я вельмі зьдзівіўся, калі ўбачыў на сцэне Алеся — хлапчука гадкоў 12 ць. І што ж? Гэтае дзіця так добра выканала сваю ролю, так умела, што я проста не падбяру слоў удзячнасьці гэтаму дзіцяці — артысту. Я асабіста знаю старшага брата Алеся — Васіля Лапуха ўсімі паважанага гр. Сяргея Лапуха. Няхай-жа паважаны брат Алеся возьме на сябе сьвяты абавязак узгадаваньгэтае мо' узыходзячае зоркі Беларускага Тэатру. Камэдыю „Суд" таксама артысты згулялі вельмі добра. Глядзельнікі воплескамі прост аглушылі артыстаў.

Спэктакль пры агульна-бадзёрным настрою глядзельнікаў, закончыўся скокамі. Грашавы збор з спэктаклю пашоў на карысьць бібліатэкі, якая месьціцца ў в. Падгайна, Цырынскае вол. Вялікая чэсьць Вам, маладыя барацьбіты з цемрай. Ваша сьвядомасьць і таленты знойдуць сабе адпаведны грунт узросту на тую вышыню духовага жыцьця нашай Бацькаўшчыны, да якой дасягнулі ўжо іншыя народы. **С Б—цкі.**

Спэктакль у вёсцы Філевічах.

(Наваградзкай воласьці, Лідзкага павету).

8-га мая г. г. у вёсцы Філевічах, стараньнем мяйсцовае моладзі быў наладжаны спэктакль вечарына. Згуляна была з вялікім пасьпехам п'еса „Пан міністар" Фр. Аляхновіча і жарт у адней дзеі „Конскі партрэт" Л. Родзевіча. Пасьля выкананьня ўспомненых п'есаў былі прадэклямаваны вершы беларускіх паэтаў. Артысты гулялі вельмі добра. Прысутныя на спэктаклі былі вельмі задаволены іх гульнёй і пасылалі цэлы гром воплескаў. Найбольш былі захоплены адольнасьцямі Ганны Захарэвіч. Глядзельнікі з чужых вёсак і паліцыянты не хацелі верыць, што гэта тутэйшая вясковая дзяўчына і ўвесь час пыталіся скуль гэта артыстка, з якога места яна прыехала сюды. Такія вечары ў нас ладзіліся ўжо ня раз, але як зімой дык ведама, што ў якойсь сялянскай хаце, дзе магло зьмясьціцца надта мала людзей і то была страшэнная цесната. Цяпер жа, дзякуючы таму, што ўжо вясна і стала цяплей — сталі карыстацца большымі і выгаднейшымі халоднымі будынінамі — гумном, дзе і будуць адбывацца спэктаклі праз усё лета. Сцэна была вельмі добра прыбрана а на перадзі вісеў вялікі вянок з зяляніны, абвіваючы партрэты нашых беларускіх пісьменьнікаў і паэтаў. Саля таксама была прыбрана маладымі ёлачкамі і нацыянальнымі флажкамі і сьцежка, што вяла з вуліцы да салі была высаджана ёлачкамі. Зроблены былі фанары з паперу ў відзе зорак і прымацаваны на самым вяршку высокіх ліпаў, так што на некалькі вёрст было відаць як сьвяцілі гэтыя зоркі, як тыя сымболічныя зоркі, што маюць вывясьці нас на сьвет і скінуць адвечнае чорнае павучыньне, якое закрывала нам вочы да гэтага часу.

Чэсьць і слава Вам маладыя сяўбіты, сеючыя асьвету ў Народзе! Хай па вашаму прыкладу пойдзе і моладзь іншых вёсак!

Сябра Т-ва Бел. Школы
Сымон Варонка.

Націск на працоўных.

(З Горадзеншчыны),

Калі возьмеш у рукі газэту „Наша Праўда" і зачнеш чытаць, то здаецца, што не пераглядваеш літары чарнілам пісаныя, а пералічаеш мазолі працоўных рук, якія бязупынна працуюць ля станка, на раьлі пад цяжарам непасільнай працы. Люблю чытаць і пісаць у „Нашу Праўду", бо веру і разумею, што яна ёсьць адзіная ў Заходняй Беларусі часопісь, якая сьмела бароніць сялянска-работніцкіх спраў, зьмяшчаючы на старонках сваіх праўдзівыя вобразы з жыцьця сялян і работнікаў. Вось дзеля гэтага і падаю наступны факт.

10 траўня с. г. адміністрацыя тартака ў м. Азёрах — нямецкае фірмы на чале з дырэктарам Бухвіндэрам—звольніла ад працы работніцу Аляксандру Сытую (якая працавала каля году) толькі за тое, што неспадабалася каманданту пастарунку, бо яна была грамадзістка. Паліцыянт, прыйшоўшы ў тартак, загадаў дырэктару, каб „natychmiast" выдаліў яе. Ну, ведама, дырэктар паслухаў „начальства" і яе звольнілі...

Дык вось, работнікі і работніцы, каб ня было з вамі такіх выпадкаў, трэба быць арганізованымі — мець свой саюз. Гэткі свой работніцкі прафэсыянальны саюз, зусім легальны і дапушчаны законам, вы і павінны зарганізаваць у сябе. Калі будзе саюз, дык ён ужо дапільнуе, каб ня было крыўды работніку! **Молат.**

Бязладзьдзе.

(Дабаўленьне).

(В. Лакно, Азёрскае вол. Горадзенскага пав.).

У № 14 нашае часопісі „Наша Праўда" ў карэспандэнцыі пад загалоўкам „Бязладзьдзе" надрукавана, што памоцнік Янка Кірэй ёсьць фанабэрысты і ўсюды суне нос. Тут вышла памылка бо Янка Кірэй ёсьць чалавек чэсны і нефанабэрысты. А фактычна зьяўляеццца фанабэрыстым стары солтыс Міхал Кірэй, які служыў 2 гады солтысам і за гэты час дужа зьнюхаўся з панамі і паўпанкамі, асабліва з панам Радзевічам і стаў чарніць гэтых людзей. З таго часу, як яго вёска адказала ад солтыса, то ў нас і ёсьць бязладзьдзе з солтысамі. Ніяк ня знойдуць солтыса. Каго вёска выбярэ, таго не зацьвярджаюць, а самазванцаў вёска ня хоча. А усё гэта праз бышага солтыса Міхала Кірэя і пана Радзевіча. Новага солтыса Міхала Каршакоўскага ўжо два разы не зацьвярдзілі. Ня гледзячы на тое, што быў два разы выбраны вёскай, а самазванны солтыс „Иван Ильич Кащей" езьдзіў да старасты ў Горадню, каб яго „разжалавалі". Яму стала стыдна бо ўсе сталі гаварыць: „Ня трэба нам самазванцаў"! Перад старастай дык згаджаўся нат' дастаць кулю ў лоб, чым быць солтысам ня выбраным вёскаю. Дзіўна! Скуль хто мог знаць такога „Ивана Ильича", каб ён ня зьнюхаўся з панам Радзевічам ці з кім другім. Пан староста пашкадаваў яго і „разжалаваў". Цяпер у нас няма ніякага солтыса, а ні законнага, а ні самазванца, ёсьць толькі памоцнік Янка Кірэй. У вёсцы шмат розных спраў, а выпаўняць іх няма каму.

Цяпер, добрыя людцы, пасудзіце самі! Як нашай вёсцы быць і гдзе ўзяць солтыса, каб быў добры і панам і вёсцы і парадзьце, куды нам зьвярнуцца за праўдай.

Бульба.

З Радавае Беларусі.

Новыя кніжкі.

Надовячы ў Вільню прыйшлі з Менску дзьве дужа цікаўныя новыя кніжкі: **Якуба Коласа „На прасторы жыцьця"** (зборнік найнавейшых апавяданьняў) і сабраныя **Ал. Сержпутоўскім „Казкі і апавяданьні беларусаў з Слуцкага павету"**. Разгляд іх дамо ў бліжэйшых нумарох нашае часопісі.

Выданьне краёвага слоўніка.

У хуткім часе выйдзе з друку ў адным томе (абедзьве часткі) краёвы слоўнік Віцебшчыны, укладзены грам. Касьпяровічам.

Слоўнік выходзіць памерам у 22 друкаваныя аркушы і зьмяшчае ў сабе да 10 тысяч слоў.

У „Маладняку".

— **Выходзяць з друку**: зборнік апавяданьняў В. Каваля—„Як вясну гукалі", п'еса Галубка—„Пісаравы імяніны".

— **Здаюцца ў друк:** паэма С. Фаміна—„Балота", зборнік п'ес В. Сташэўскага. зборн. перакладаў Ю. Гаўрука — „Кветкі з чужых палёў" і „Садоўнік" Рабіндраната Тагора — пераклад Мардвілкі.

— **Падрыхтаваны да друку**: П. Трус — „Зялёны Яр" (вершы), М. Нікановіч—„Крык працы" (апавяданьні). Барашка—зборн. апавяданьняў. Ал. Дудар—„Марсэльеза" (апав.).

Вясьняныя пятуценьні.

Сонца праз краты зірнула
У сумну вастрожну камору;
У сэрцы маім ўзварухнула
Бадзёрасьць, жаданьне прастору.
Хочацца ймкнуцца к прыродзе—
Да сьвету, прывольля і працы;
Хочацца быць на свабодзе,
Няволі ніколі ня знаці.
Родну пакутную ніву
Душою хацеў-бы абняці,
Усю — хоць мізэрную — сілу
Ей на услугі аддаці.
Кожны праменьчычак звонку,
Што часам праз шчыліну гляне,
Здэцца нясе ўціхамоўку,
Вялікае праўды сьвітаньне.
Часамі у браме зазвоняць,
Ды хтосьці каліткаю стукне.
Думаю: воля надходзіць,
Няволя мая ужо нікне!
— — — — — — — —
Дарма: не даждуся звальненьня!
Над мною ўсё множацца стражы...
У гэтых трывожных імкненьнях
Я бачу — адныя міражы.

Васіль Шкодзіч.

Рэдактар-Выдавец: С. Татарын.

Друкарня Я. Левіна, Вільня, Нямецкая 22.